

УДК 343

Михайло Гузела

Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Навчально-наукового інституту права та психології,
кандидат юридичних наук, доцент
Mykhailo.V.Huzela@lpnu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2254-6990>

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ СКОЄННЮ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЩОДО УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

<http://doi.org/10.23939/law2023.40.301>

© Гузела М., 2023

Стаття присвячена проблемі застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру в контексті дослідження окремих кримінально-правових та кримінологічних проблем профілактики та протидії скоєнню кримінальних правопорушень, зокрема, щодо учасників кримінального провадження. В статті наголошено, що вчинення кримінального правопорушення не є єдиною і виключною підставою можливості застосування деяких інших передбачених КК України заходів кримінально-правового характеру. Зокрема, такою підставою можуть бути також і факти вчинення певних діянь, лише зовні схожих з кримінальним правопорушенням. У такому випадку заслуговує на увагу проблема застосування примусових кримінально-правових заходів щодо юридичних осіб, оскільки до юридичної особи не реалізується кримінальна відповідальність у вигляді покарання, а має місце державне реагування у вигляді заходів кримінально-правового характеру. Застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб одночасно з притягненням винного суб'єкта скоєння кримінально протиправного діяння до кримінальної відповідальності є додатковим засобом протидії скоєнню кримінальних правопорушень, в т. ч. щодо учасників кримінального провадження.

Констатовано безумовну прогресивність закріплення у чинному Кримінальному кодексі України норм про застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, про що свідчить успішний досвід багатьох держав-учасниць Європейського Союзу. Застосування до юридичної особи конкретного заходу кримінально-правового впливу визначається судом в обвинувальному вирокі, в якому фізична уповноважена особа визнана винною у скоєнні від імені та/або в інтересах такої юридичної особи одного із кримінальних правопорушень, передбачених ст. 96-3 КК України, і їй призначений конкретний вигляд і розмір покарання. Зазначені заходи кримінально-правового характеру є специфічним засобом притягнення юридичних осіб в кримінальному провадженні до т. зв. «квaziкримінальної відповідальності», що, безсумнівно, є

додатковим інструментом профілактики та запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, в т. ч. й щодо суб'єктів кримінального провадження.

Ключові слова: юридична особа в кримінальному провадженні; заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб; кримінально протиправні посягання на учасників кримінального провадження; запобігання кримінальним правопорушенням щодо учасників кримінального провадження.

Постановка проблеми. Закон України про кримінальну відповідальність має своїми завданнями на правовій основі забезпечити охорону від кримінально протиправних посягань найбільш важливих охоронюваних державою цінностей і благ (у т. ч. у сфері правосуддя), а також запобігти скоєнню кримінальних правопорушень (у т. ч. щодо учасників кримінальних проваджень). З метою реалізації зазначених завдань КК України чітко регламентує, які саме суспільно небезпечні діяння визнаються кримінальними правопорушеннями, а також які покарання та інші заходи кримінально-правового характеру треба застосовувати до осіб, котрі скоїли зазначені кримінальні правопорушення. Однак, виходячи з окремих положень Закону України про кримінальну відповідальність, треба констатувати, що вчинення кримінального правопорушення не є єдиною і виключною підставою можливості застосування деяких інших заходів кримінально-правового характеру. Зокрема, такою підставою можуть бути і факти скоєння певних діянь, котрі або лише зовні схожі з кримінальним правопорушенням, або ж діянь, які хоч і підпадають під окремі ознаки кримінального правопорушення, проте ними все ж не є через неосудність чи вік особи, яка скоїла зазначені діяння. В цьому випадку також заслуговує на увагу проблема застосування примусових кримінально-правових заходів щодо юридичних осіб, оскільки до юридичної особи не реалізується кримінальна відповідальність у вигляді покарання, а має місце державне реагування у вигляді заходів кримінально-правового характеру [16, с. 323].

Аналіз дослідження проблеми. У доктрині кримінального права дослідженню окремих заходів кримінально-правового впливу (в т. ч. щодо юридичних осіб) як правових наслідків вчинення кримінально протиправних діянь, зокрема присвячені праці вітчизняних вчених: В. К. Грищука, О. О. Дудорова, О. В. Козаченка, М. І. Панова, О. Ф. Пасеки, В. О. Тулякова, Г. В. Федотової, М. І. Хавронюка тощо. Окремі питання участі юридичної особи у кримінальному провадженні та застосування до неї заходів кримінально-правового впливу були також предметом наукових досліджень К. Л. Бугайчука, А. В. Даниленко, О. О. Юхно, А. М. Яценка та інших. Водночас іноземний досвід та впровадження законодавчих змін у законодавство України про кримінальну відповідальність зумовлюють потребу подальшого дослідження зазначеної проблематики в контексті профілактики та запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, зокрема щодо учасників кримінальних проваджень.

Метою статті є нові напрями дослідження проблематики застосування в процесі кримінального провадження заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи в контексті протидії скоєнню кримінальних правопорушень, зокрема щодо учасників кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Проблема кримінальної відповідальності суб'єктів кримінальних протиправних посягань є однією з найважливіших у контексті вироблення засобів профілактики та протидії скоєнню кримінальних правопорушень. На особливу увагу заслуговує вивчення особи суб'єкта саме тих кримінальних правопорушень, що скоюються у сфері правосуддя загалом та в галузі кримінального судочинства щодо учасників кримінального провадження зокрема. Розв'язання порушеної проблеми має надзвичайно важливе значення для вдосконалення профілактики та вироблення нових шляхів запобігання вчиненню кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження. Як стверджує д. ю. н. Л. Палюх, у всіх основних складах

кримінальних правопорушень, що скоюються проти правосуддя (вважаємо, зокрема, щодо учасників кримінального провадження), суб'єкт кримінально протиправного посягання – загальний, а кримінальна відповідальність для цього суб'єкта може наставати за скоєння кримінальних правопорушень, котрі посягають на особисті блага спеціальних потерпілих – учасників провадження. Водночас науковиця обмежує обсяг цих кримінальних правопорушень розділом XVIII Особливої частини Кримінального кодексу України, зокрема вказує на ті, що передбачені ст. ст. 377, 378, 379, 398, 399, 400 КК України [8, с. 17]. Говорячи про можливі кримінально протиправні посягання на учасників кримінального провадження з метою перешкодження їх процесуальній діяльності або ж самій їх участі у кримінальному провадженні, вважаємо, що дещо спірним є запропонований обсяг кримінальних протиправних посягань, оскільки він стосується лише судді, присяжного, захисника та представника. Водночас поза межами кримінально-правової охорони залишається низка інших учасників кримінального провадження.

Щодо особи загального суб'єкта кримінально протиправних посягань на учасників кримінального провадження, то таким суб'єктом, безсумнівно, є фізична осудна особа, яка насамперед зацікавлена у перешкодженні здійсненню правосуддя у кримінальному провадженні, перешкодженні здійсненню процесуальної діяльності, перешкодженні участі у кримінальному провадженні того чи іншого учасника кримінального провадження. Водночас треба наголосити, що зацікавленою у перешкодженні процесуальній діяльності або ж участі у кримінальному провадженні того чи іншого учасника кримінального провадження може бути й юридична особа. Така можлива зацікавленість юридичної особи породжує проблемні, м'яко кажучи, дискусійні або ж навіть, так би мовити, контрдоктринальні питання. Насамперед, чи може юридична особа бути притягнута до кримінальної відповідальності? Ба більше, чи допустимим було б визнання її суб'єктом кримінально протиправного діяння?

Зазначені проблемні питання не є новими, оскільки на сьогодні в законодавстві майже у половини держав-членів Європейського Союзу (якщо бути точним, то – у законодавстві 14-ох держав) передбачена така можливість. Але водночас це питання настільки, м'яко кажучи, не «вписується» в доктрину кримінального права, що сьогодні важко повірити, що багаторічний теоретичний дискурс досить швидко перетворився на законодавчу реальність [6, с. 128]. Попри те, на сьогодні законодавчі положення про можливість кримінальної відповідальності юридичної особи (і, відповідно, можливість вважати юридичну особу суб'єктом кримінально протиправних посягань) знайшли певне своє закріплення як у законодавстві держав-членів Європейського Союзу, зокрема: Королівства Бельгія, Угорської Республіки, Королівства Данія, Республіки Ірландія, Республіки Мальта, Королівства Нідерланди, Республіки Польща, Румунії, Республіки Словенія, Фінляндської Республіки, Французької Республіки, Королівства Швеція, Естонської Республіки, Республіки Хорватія, – так і в законодавстві інших держав Європи, зокрема: Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії, Республіки Албанія, Республіки Ісландія, Республіки Македонія, Королівства Норвегія, Республіки Чорногорія). Водночас у деяких європейських державах передбачена т. зв. квазікримінальна (в певних випадках, адміністративно-кримінальна) відповідальність юридичних осіб (Австрійська Республіка, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Федеративна Республіка Німеччини, Республіка Молдова) [5, с. 72; 7, с. 112].

Щодо врегулювання цієї проблеми в кримінальному законодавстві України, то проф. В. К. Гришук та О. Ф. Пасека запропонували два можливі напрями розв'язання проблеми запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні. З позицій вчених, один напрям охоплює теоретичну модель кримінально-правових норм *de lege ferenda*, яка виражена у самостійній законодавчій конструкції окремого розділу Кримінального кодексу щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб. Водночас запропонований проф. В. К. Гришуком другий напрям зводиться до розмежування понять суб'єкта кримінального правопорушення та суб'єкта кримінальної відповідальності. Зокрема, суб'єктом кримінального правопорушення вчений пропонував визнавати, як і раніше, тільки фізичну осудну особу, котра досягла певного віку.

Водночас, не змінюючи основних інститутів кримінального законодавства, він запропонував визнати носієм (суб'єктом) кримінальної відповідальності юридичну особу [5, с. 275; 6].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» від 23.05.2013 р. [3], вніс доповнення до чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України) та закріпив в його загальній частині розділ XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» [1], а також вніс відповідні зміни до чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [2]. Відповідно до внесених доповнень та змін, провадження щодо юридичної особи в Україні здійснюється одночасно (процесуально з'єднано) з відповідним кримінальним провадженням щодо фізичної осудної уповноваженої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення в інтересах та/або від імені такої юридичної особи. Водночас до ЄРДР відомості про юридичну особу, щодо якої ставиться питання про застосування заходів кримінально-правового характеру, вносяться аж після повідомлення про підозру особі у скоєнні одного чи кількох злочинів чітко визначеного у ч. 8 ст. 214 КПК України переліку норм КК України, які передбачають скоєння кримінальних правопорушень в інтересах та/або від імені такої юридичної особи. Зазначені норми регламентують вичерпний перелік кримінальних правопорушень, що посягають на чітко визначені об'єкти [2]. Однак висловлюються слушні міркування (к. ю. н., доцент О. Сосніна) щодо доцільності законодавчого внесення до зазначеного переліку, зокрема, кримінального правопорушення, передбаченого ст. 182 КК України «Порушення недоторканності приватного життя» [9, с.509]. На нашу думку, низка кримінальних правопорушень, передбачених зазначеними нормами КК України, може бути скоєна в інтересах юридичної особи у вигляді кримінально протиправних посягань на суб'єктів кримінального провадження з метою: перешкоджання здійсненню правосуддя у кримінальному провадженні, перешкоджання здійсненню процесуальної діяльності, перешкоджання участі у кримінальному провадженні того чи іншого учасника кримінального провадження тощо.

Треба зазначити, що доповнення законодавства України про кримінальну відповідальність принципово новим інститутом заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб істотно впливає на розуміння сутності низки інших кримінально-правових інститутів, зокрема, інституту покарання. Зокрема, закріплені положення зазначеного інституту не дають відповіді на питання про правову природу заходів кримінально-правового характеру, які мають застосовуватися до юридичних осіб. Адже, як зазначає Г. В. Логвинський, на тлі часткової відмови від категорії «покарання» в цьому випадку проглядається повернення до прообразу заходів соціального захисту 20-тих років...[7, с.113]. Ці заходи, вочевидь, покликані існувати паралельно з кримінальним покаранням як його різновиду. Ба більше, проф. М. Хавронюк у системі заходів кримінально-правового впливу виділяє примусові заходи, пов'язані з кримінальною відповідальністю (включаючи кримінальне покарання як форму реалізації кримінальної відповідальності), а також специфічні примусові заходи – квазізаходи [15] (напр., щодо юридичних осіб), котрі хоч на пряму й не пов'язані з кримінальною відповідальністю, проте застосовуються у випадку винесення обвинувального вироку щодо фізичної осудної особи, яка скоїла діяння в інтересах та/або від імені юридичної особи. У зазначеному контексті треба також наголосити, що проблемним залишається питання поєднання квазікримінальної відповідальності юридичної особи з доктринальними вченнями кримінального права, зокрема: про суб'єкта кримінального правопорушення, про вину, про співучасть, про принципи призначення покарання та ще з низкою інститутів Загальної частини кримінального права [6, с. 128], які у кримінальному праві найближчим часом потрібно вирішити і взаємоузгодити саме на доктринальному рівні.

Отже, кримінально-правова традиція України щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб є відмінною від відповідних норм Законів про кримінальну відповідальність деяких європейських держав, в яких інколи прямо в тексті конкретної статті закріплена пряма вказівка на можливість притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності за вчинення

певних видів кримінально протиправних діянь. Ба більше, кримінальне процесуальне законодавство України виокремлює як окремого учасника досудового і судового провадження тільки представника юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, однак зовсім не передбачає процесуального статусу такого учасника кримінального провадження, як юридична особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження. Ця проблема порушила низку дискусій серед науковців. Зокрема, Є. Л. Стрельцов, А. М. Соловійова та Т. Б. Герелюк, як видається, слушно зауважують, що, хоч кримінальне законодавство деяких європейських держав і передбачає різноманітні спеціальні системи кримінальних покарань для юридичних осіб як суб'єктів кримінально протиправних діянь, проте проведення детального наукового дослідження дає можливість виділити низку так би мовити «типових» з них. Водночас науковці притримуються позиції безумовного і обов'язкового закріплення відповідальності юридичної особи на рівні окремої частини відповідної норми, що є обов'язковою умовою [10]. Прикладом, який підтверджує таку позицію вчених, є диспозиція статті 20 КК Литовської Республіки, яка передбачає відповідальність юридичної особи за кримінально протиправні діяння тільки в тому випадку, якщо така відповідальність передбачена спеціальною частиною норми Кримінального кодексу [14].

Своєю чергою у Республіці Польща кримінально-правове реагування у разі вчинення їх уповноваженими особами юридичної особи кримінально протиправних посягань в їх інтересах або від їх імені здійснюється на підставі Акту «Про відповідальність колективних утворень за заборонені карні дії» від 28.10.2002 р. [14]. А. М. Яценко слушно зауважив, що відповідальність юридичних осіб на території Республіки Польща за зазначеним Актом... має низку особливостей і ця обставина не дозволяє проводити ототожнення юридичної особи із доктринальною суто кримінальною відповідальністю суб'єкта кримінального правопорушення [17, с. 46]. Отже, кримінальній відповідальності за кримінальним законодавством Республіки Польща підлягає лише фізична осудна особа, тоді як юридичні особи у кримінально-правовому розумінні підлягають лише так званій квазікримінальній відповідальності і, відповідно, до юридичних осіб можуть бути застосовані лише квазікримінальні примусові заходи кримінально-правового впливу [12, с. 67].

Специфічним є правове регулювання кримінальної відповідальності юридичної особи за кримінальним законодавством Естонії. Зокрема, Кримінальний кодекс Естонії закріплює т.зв. корпоративну кримінальну відповідальність юридичної особи, яка може настати за кримінально протиправні діяння, скоєні одним із органів юридичної особи чи її посадовою особою (якщо кримінальне правопорушення було скоєне в інтересах юридичної особи (секція 14 КК Естонії) [4, с. 84]. Водночас у ч.1 § 5 Пенітенціарного Кодексу Естонії «Про відповідальність юридичних осіб за кримінальні злочини» закріплено положення про те, що кримінальна відповідальність організації (юридичної особи) базується на вині її керівника (уповноваженої фізичної особи). Проте вже в ч. 2 цього ж § 5 Пенітенціарного Кодексу Естонії передбачена можливість притягнення юридичної особи до відповідальності навіть тоді, коли засудження винної фізичної особи є неможливим з тих чи інших причин [4, с. 88; 11; § 5].

Пенітенціарний кодекс Естонії також детально врегульовує можливість настання кримінальної відповідальності за кримінально протиправні посягання на учасників кримінального провадження. Так, ч. 1 § 302 «Вплив на правосуддя шляхом заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю» (Influencing of administration of justice by causing serious health damage) закріплює кримінальну відповідальність за вчинення незаконного впливу на здійснення правосуддя шляхом заподіяння серйозної шкоди здоров'ю з метою змусити суддю, народного засідателя, слідчого, прокурора, законного представника учасників провадження, керуючого при банкрутстві, експерта, перекладача чи інших осіб, які беруть участь у здійсненні правосуддя, діяти всупереч інтересам справедливості або помсти за виконання такою особою своїх обов'язків, і карається позбавленням волі на строк від чотирьох до дванадцяти років (щодо фізичної осудної особи). Відповідно ж до ч. 2 цього ж § 302 Пенітенціарного кодексу Естонії те саме діяння, вчинене юридичною особою, карається покаранням у виді штрафу. Так само, ч. 1 § 303 «Вплив на відправлення правосуддя» (Influencing of

administration of justice) закріплює кримінальну відповідальність за здійснення акту насильства проти особи, яка бере участь у здійсненні правосуддя, або вплив на таку особу іншим способом, з метою змусити її діяти всупереч інтересам справедливості або помститися за виконання обов'язків такою особою, карається грошовим покаранням або позбавленням волі на термін від одного до п'яти років (щодо фізичної осудної особи). Відповідно до ч. 2 цього ж § 303 Пенітенціарного кодексу Естонії те саме діяння, вчинене юридичною особою, карається покаранням у вигляді штрафу [11].

Кримінальне законодавство Республіки Молдова детально врегульовує низку заходів кримінально-правового характеру, які стосуються як фізичних осіб, так і юридичних осіб. Однак в обох випадках їх застосування є винятково наслідком скоєного кримінального правопорушення. Так, відповідно до ст. 62 КК Республіки Молдова до фізичних осудних осіб за вчинення ними кримінальних правопорушень застосовується розгалужена система основних та додаткових покарань [13]. Щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб, то відповідно до ст. 63 КК Республіки Молдова до юридичної особи у випадку скоєння її уповноваженою фізичною осудною особою кримінального правопорушення можуть бути застосовані такі види покарань, як: штраф; позбавлення права провадити певну діяльність; ліквідація [13]. Слід наголосити, що відповідальність юридичних осіб за КК Республіки Молдова має низку особливостей, які характеризують її як квазікримінальну, відповідно, й покарання для юридичних осіб визначаються як квазікримінальні та виключають будь-яку можливість ототожнення такого виду відповідальності з доктринальною суто кримінальною відповідальністю фізичної осудної особи, як суб'єкта кримінального правопорушення. Водночас винесення судом обвинувального вироку щодо фізичної особи, яка діяла від імені чи в інтересах юридичної особи, є обов'язковою умовою для застосування заходів кримінально-правового впливу щодо цієї юридичної особи.

Отже, відповідальність юридичних осіб як за кримінальним законодавством Республіки Польща, так і за кримінальним законодавством Республіки Молдова настає лише у формі так званої квазікримінальної відповідальності із застосуванням квазікримінальних покарань з обов'язковою умовою винесення обвинувального вироку щодо уповноваженої фізичної осудної особи, що скоїла кримінальне правопорушення від імені чи в інтересах цієї юридичної особи. Відповідно ж до Пенітенціарного кодексу Естонії, кримінально-правовий вплив на юридичних осіб у цій державі здійснюється також у формі квазікримінальної відповідальності. Однак на можливість покарання юридичної особи не впливає ані факт винесення обвинувального вироку щодо фізичної особи, яка діяла в інтересах цієї юридичної особи, ані факт неможливості з тих чи інших причин засудження цієї уповноваженої фізичної особи.

Висновки. Закріплення у кримінальному законодавстві України можливості застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру безперечно є прогресивним кроком, про що свідчить успішний досвід окремих держав-учасниць Європейського Союзу. Однак кримінально-правова традиція України щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб є відмінною від відповідних норм Законів про кримінальну відповідальність деяких європейських держав, в яких прямо в тексті конкретної статті закріплена пряма вказівка на можливість притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності за вчинення певних видів кримінально протиправних діянь. Закріплені у нормах чинного КК України заходи кримінально-правового характеру, які можуть бути застосовані до юридичної особи, є специфічним засобом притягнення юридичних осіб у кримінальному провадженні до т. зв. «квазікримінальної відповідальності». Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно (процесуально з'єднано) з відповідним кримінальним провадженням щодо фізичної осудної уповноваженої особи, яка скоїла кримінальне правопорушення в інтересах та/або від імені такої юридичної особи. Відповідно й застосування до юридичної особи конкретного заходу кримінально-правового впливу визначається судом у обвинувальному вироку, в якому уповноважена фізична осудна особа визнана винною у вчиненні від імені та (або) в інтересах

такої юридичної особи одного чи кількох із кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 96-3 КК України[1], а також закріплених в ч. 8 ст. 214 КПК України, і їй призначений конкретний вид і розмір покарання (п. 2 ч. 4 ст. 374 КПК України) [2]. Водночас низка кримінальних правопорушень, передбачених зазначеними нормами КК України, може бути скоєна в інтересах юридичної особи у вигляді кримінально протиправних посягань на суб'єктів кримінального провадження з метою: перешкоджання здійсненню правосуддя у кримінальному провадженні, перешкоджання здійсненню процесуальної діяльності, перешкоджання участі у кримінальному провадженні того чи іншого учасника кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>(дата звернення: 30.10.2023).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013. № 314-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-18> (дата звернення: 30.10.2023).
4. Грищук В. К., Пасєка О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 248 с.
5. Грищук В. К., Пасєка О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: de lege ferenda. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2012. Випуск 4. С. 274–291.
6. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України. Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»: Т. 4(33). Київ: Національний авіаційний університет, 2014. –С. 128–132.
7. Логвинський Г. В. Кримінально-правова характеристика посягання на захисника чи представника особи: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса: ОЮА, 2021. 227 с.
8. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2021. 39 с.
9. Сосніна О. В. Питання відповідальності юридичних осіб за порушення недоторканності приватного життя. С. 505–510. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/5059/vnulpurn2016837831.pdf> (дата звернення: 02.08.2019).
10. Стрельцов Є. Л., Соловйова А. М., Герелюк Т. Б. Об'єкти культурної спадщини в країнах Східної Європи: кримінально-правова охорона: монографія. Київ: Національна академія управління, 2021. 264 с.
11. Пенітенціарний кодекс Естонії (в ред. 01.11.2017). URL: https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ruseadused/ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ%20КОДЕКС_01.11.17.pdf (дата звернення: 30.10.2023).
12. Станіч В. С. Кримінальний кодекс Республіки Польща / під ред. В. Л. Менчинського; пер. укр. мовою В. С. Станіч. К.: ОВК, 2016. 138 с.
13. Уголовный кодекс Республики Молдова № 958 XV от 18.02.2002 г. (с поправками до 11.11.2016 г.). WIPO Lex / WIPO Всемирная организация интеллектуальной собственности. URL: http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=426395 (дата звернення: 30.10.2023).
14. Федотова Г. В. Особливості правового врегулювання інституту кримінального проступку в законодавстві Литовської Республіки та Республіки Польща // Право і суспільство. 2016. № 2 (2). С. 152–156.
15. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають? URL: <https://justice.org.ua/politika-i-pravo-podiji-fakti-komentari/zakhodi-kriminalno-pravovogo-vplivu-yaki-voni-buvayut-chastina-1> (дата звернення: 30.10.2023).
16. Черниченко І. В. Кримінальне провадження щодо юридичної особи: загальна характеристика// Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО, вип. 62. Ужгород, 2020. С. 321–324.
17. Яценко А. М. Зарубіжний досвід законодавчої регламентації заходів кримінально-правового характеру// Вісник Кримінологічної асоціації України. № 3(17). 2017. С. 43–52.

REFERENCES

1. **Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001.** No. 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 30.10.2023). [In Ukrainian].
2. **Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012.** No. 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>(data zvernennia: 30.10.2023). [in Ukrainian].
3. **Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vykonannia Planu dii shchodo liberalizatsii Yevropeiskym Soiuzom vizovoho rezhymu dlia Ukrainy stosovno vidpovidalnosti yurydychnykh osib:** Zakon Ukrainy vid 23.05.2013. No. 314-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-18> (data zvernennia: 30.10.2023). [In Ukrainian].
4. Hryshchuk V. K., Pasiieka O. F. **Kryminalna vidpovidalnist yurydychnykh osib: porivnialno-pravove doslidzhennia:** monohrafiia. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2013. 248 p. [In Ukrainian].
5. Hryshchuk V. K., Pasiieka O.F. **Kryminalna vidpovidalnist yurydychnykh osib:** de lege ferenda. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia yurydychna. 2012. Vypusk 4. P. 274–291. [In Ukrainian].
6. Lykhova S. Ia. **Yurydychni osoby yak sub'iekty kryminalnoi vidpovidalnosti za KK Ukrainy.** Yurydychnyi visnyk «Povitriane i kosmichne pravo»: T. 4(33). Kyiv: Natsionalnyi aviatsiynyi universytet, 2014. P. 128–132. [In Ukrainian].
7. Lohvynskiy H. V. **Kryminalno-pravova kharakterystyka posiahannia na zakhysnyka chy predstavnyka osoby:** dysertatsiia na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd nauk. –Odesa: OIuA, 2021. 227 p. [In Ukrainian].
8. Paliukh L. M. **Kryminalna vidpovidalnist za kryminalni pravoporushennia proty pravosuddia:** avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Kharkiv, 2021. 39 p. [In Ukrainian].
9. Sosnina O. V. **Pytannia vidpovidalnosti yurydychnykh osib za porushennia nedotorkannosti pryvatnoho zhyttia.** P. 505-510. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/5059/vnulpurn2016837831.pdf> (data zvernennia: 02.08.2019). [In Ukrainian].
10. Streltsov Ye. L., Soloviova A. M., Hereliuk T. B. **Obiekty kulturnoi spadshchyny v krainakh Skhidnoi Yevropy:** kryminalno-pravova okhorona: monohrafiia. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia, 2021. 264 p. [In Ukrainian].
11. **Penitentsiarnyi kodeks Estonii** (v red. 01.11.2017). URL: https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ruseadused/ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ%20КОДЕКС_01.11.17.pdf (data zvernennia: 30.10.2023). [In Ukrainian].
12. Stanich V. S. **Kryminalnyi kodeks Respubliky Polshcha** / pid red. V. L. Menchynskoho, per. ukr. movoju V. S. Stanich. K.: OVK, 2016. 138 p. [In Ukrainian].
13. **Uholovnyi kodeks Respubliky Moldova No. 958 KhV ot 18.02.2002 h.** (s popravkami do 11.11.2016 h.). WIPO Lex / WIPO Vsemyrnaia orhanyzatsiia yntellektualnoi sobstvennosti. URL: http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=426395 (data zvernennia: 30.10.2023). [In Russian].
14. Fedotova H. V. **Osoblyvosti pravovoho vrehuliuvannia instytutu kryminalnoho prostupku v zakonodavstvi Lytovskoi Respubliky ta Respubliky Polshcha//Pravo i suspilstvo.** 2016. No. 2 (2). P. 152–156. [In Ukrainian].
15. Khavroniuk M. **Zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu: yaki vony buvaiut?** URL: <https://justice.org.ua/politika-i-pravo-podiji-fakti-komentari/zakhodi-kryminalno-pravovogo-vplyvu-yaki-voni-buvayut-chastina-1> (data zvernennia: 30.10.2023). [In Ukrainian].
16. Chernychenko I. V. **Kryminalne provadzhennia shchodo yurydychnoi osoby:** zahalna kharakterystyka// Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriiia PRAVO, vyp. 62. Uzhhorod, 2020. P. 321–324. [In Ukrainian].
17. Yashchenko A.M. **Zarubizhnyi dosvid zakonodavchoi rehlementatsii zakhodiv kryminalno-pravovoho kharakteru** // Visnyk Kryminolohichnoi Asotsiatsii Ukrainy. No. 3(17). 2017. P. 43–52. [In Ukrainian].

Дата надходження: 11.11.2023 р.

Mykhailo Huzela

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Jurisprudence and Psychology
Department of Criminal Law and Procedure,
Ph. D., Assoc. Prof.
Mykhailo.V.Huzela@lpnu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2254-6990>

**PROBLEMS OF APPLYING CRIMINAL LAW MEASURES TO LEGAL ENTITIES
IN THE CONTEXT OF COMBATING THE COMMISSION
OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST PARTICIPANTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS**

The article is devoted to the problem of the application of criminal law measures to a legal entity in the context of the study of individual criminological problems of prevention and countermeasures against the commission of criminal offenses against participants in criminal proceedings. The article draws attention to the fact that the commission of a criminal offense is not the only and exclusive reason for the possibility of applying some other criminal-legal measures provided for by the Criminal Code of Ukraine. In particular, the facts of committing certain acts that are only outwardly similar to a criminal offense can also be such a reason. In such a case, the problem of applying coercive criminal-legal measures against legal entities is worthy of attention, since the legal entity is not held criminally liable in the form of a punishment, but the state reacts in the form of criminal-legal measures. The application of criminal-legal measures against legal entities simultaneously with the prosecution of the perpetrator of a criminally illegal act is one additional means of combating the commission of criminal offenses, including regarding participants in criminal proceedings.

The unconditional progressiveness of establishing in the current Criminal Code of Ukraine the norms on the application of measures of criminal legal influence to legal entities is confirmed, as evidenced by the successful experience of some member states of the European Union. The application of a specific measure of criminal legal influence to a legal entity is determined by the court in the indictment in which the natural authorized person is found guilty of committing on behalf and/or in the interests of such a legal entity one of the criminal offenses provided for in Art. 96-3 of the Criminal Code of Ukraine, and she was assigned a specific type and amount of punishment. The specified measures of a criminal legal nature are a specific means of bringing legal entities in criminal proceedings to the so-called «quasi-criminal responsibility», which is undoubtedly an additional tool for the prevention and prevention of criminal offenses, including and regarding subjects of criminal proceedings.

Keywords: legal entity in criminal proceedings; measures of criminal-legal influence on legal entities; criminally illegal encroachments on participants in criminal proceedings; countering criminal offenses against participants in criminal proceedings.